

131. ▶ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Orosz foglyok a barakkban, 1915

Olaj, papírlemez, 46x64,5 cm

Jelezve balra fent: Quarantén 1915 I/21 Vaszary J.

Kezdő ár: 4 000 000 Ft / 12 903 EUR

Becsérték: 7 000 000 – 10 000 000 Ft

Estimated value: 22 581 – 32 258 EUR

PROVENIENCIA:

▶ Révész István gyűjteményéből

1. Vaszary János katonaruhában, 1914-1918 között
2. Vaszary János: Orosz foglyok a barakkban, 1915 Magyar Nemzeti Galéria

A Vaszary János által alkotott *Orosz foglyok barakkban*, másképp *Fogolytábor* címvariáns is számontartott olajfestményt, 1958-ban sorolták be a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményébe. A mű az azóta eltelt több mint fél évszázad során, Vaszary valamennyi jelentősebb kiállításán szerepelt. Az utóbbi évek során ki volt állítva Vaszary eddig legnagyobb gyűjteményes tárlatán, 2007–2008 fordulóján a budai várban, valamint 2014–2015 telén a balatonfüredi Vaszary Galériában rendezett *Művészet és művészek az első világháborúban* címet viselő kiállításán is.

Vaszary 1914-ben, az első világháború kitörésének hírére azonnal frontszolgálatra jelentkezett. Mivel ekkor már 47 éves volt, és

nem utolsó sorban országszerzte hírneves festőművész, így tűzvonalba nem kerülhetett, hanem a Császári és Királyi Sajtóhadiszálláson teljesíthetett szolgálatot, mint hadifestő. Az itt dolgozó művészek közvetlen életveszélyben nem voltak, a tűzvonalba nem kerülhettek, így javarészt védett pozíciókból örökölték meg a harc vonalak mögötti katonai élet jellemző mozzanatait. Ennek megfelelően Vaszary háborús műveinek jelentős része vázlatrajz és akvarell, melyek vonuló katonai menetoszlopokat, pihenő tréneket, foglyokkal teli barakkokat, vagy katonaportrékat ábrázolnak. E műcsoportnak csupán csekély hányadát teszik ki az olajfestmények, mivel a háborús körülmények között, megfelelő műterem hiányában, szinte lehetetlen volt elmélyültebb munkát igénylő, nagyobb méretű olajképeket

festeni. Míg a skicceken vagy gyors kézzel változt akvarelleken inkább a pillanatnyi benyomások rögzíthetők – s Vaszary ebben is kiváló volt – a hatalmas mennyiségű és erejű élmény művészi sűrítésének feladatát, műtermi magányban készült olajfestményein végezte el. 1916 januárjában, a Sajtóhadiszállás első budapesti bemutatójának Vaszary-képei között már olajfestményei is szerepeltek. Az *Orosz foglyok a barakkban* drámai pillanatképe mellett, a *Katonák a hóban* és a *Vonuló orosz foglyok* monumentális látomásaiban is tetten érhető a háború tetet és lelket ösztönző ereje. Vaszary háborús éveinek művészi terméséhez csak a szintén hadifestőként szolgált Mednyánszky László és Nagy István teljesítményei mérhetőek. Hármójuknak sikerült az első nagy világháborús művészi ábrázolásainak

legjelentősebb hazai sorozatait megalkotniuk. Vaszary háborús naplójából kiderül, hogy nemzetiségre való tekintet nélküli együttérzéssel szemlélte és örökölte meg a bajtársakat és ellenséges foglyokat egyaránt. „Ezek az orosz foglyok úgy látszik, csendes emberek – de nem a legmozgékonyabbak. Apróbb ravaszságoktól nem riadnak vissza, hogy elhúzzák magukat a munkától. Pl. a csizmákat késsel felvágják, hogy javítás alá kerüljön, – vagy éppen eldugják, nehogy munkába kelljen állni. Persze ezek az átlátszó ravaszságok nem sokat használnak – az őrség hamarosan rendet csinál, sokszor magyarosan. Sokszor rajzolom őket; kedélyesen fogják fel a dolgot; sok közöttük az iparos. Egy varsói szerelő – úgy néz ki, mint valami mongol rablóvezér hatalmas fekete kucsmájában – pedig a legjámborabb

muzsik; egypár tiszta mongol-japán típus is találkozik közöttük: ferde, szilva szemek, alacsony termet, halavány arc. Nagyobb részük azonban lengyel; és igazán bármely európai kultúrnép közé lehetne őket besorozni – külsőre.” – Vaszary e sorokat 1914. november 26-án vetette papírra, Zsolnán. Talán épp ekkor készült vázlatait is felhasználta, előbb a Révész István gyűjteményéből származó és most aukcióra kerülő előtanulmány (felirata szerint 1915. január 21-én), majd a fentebb említett, rég múzeumba került olajkép megfestésekor. Vaszary a naplója tanúsága szerint 1914. december közepén hazaindult a frontról, hogy az ünnepeket családja körében töltsön. Legközelebbi háborús bejegyzése 1915. január 29-ére datálódik, amikor már ismét a Kárpátokban volt. A kompozíció mindkét vál-

tozata e két időpont között, feltehetően Budapesten vagy Tatán készülhetett. Ha a Magyar Nemzeti Galéria legutóbbi, nagy gyűjteményes Vaszary-kiállításának előkészítő szakaszában már előkerül az *Orosz foglyok a barakkban* első változata, akkor szinte biztos hogy bemutatják, mivel pont ez, Vaszary háborús ábrázolásainak műcsoportja volt legszerényebben képviselve a tárlaton. Az egykor Vaszary János legjelentősebb gyűjtőjének, Révész Istvánnak a tulajdonában volt olajkép, nemcsak az első világháború fontos kordokumentumaként és ritkasága miatt jelentős mű, de azért is fontos felfedezés, mert rajta pontosan nyomon követhető és tanulmányozható a művész alkotói módszere.

Rum Attila